

## Обставини справи

Ця справа стосувалася тимчасової судової заборони на розповсюдження та публікацію (в будь-якому джерелі) інформації про парламентське розслідування тверджень про корупцію стосовно чотирьох колишніх міністрів, яке було розпочато після операції, проведеної поліцією міста Стамбула та прокуратурою 17 і 25 грудня 2013 року.

Заявники, Г. (відомий журналіст), А. та Ал. (двоє вчених, які є популярними користувачами платформ соціальних мереж), клопотали перед судом про зняття цієї заборони, посиляючись на свободу розповсюджувати інформацію та ідеї, а також на своє право отримувати інформацію. Конституційний суд відхилив їхнє клопотання з підстав відсутності статусів потерпілого, адже заборона не стосувалася безпосередньо або особисто їх.

На час подій у справі заявник А. був професором права юридичного факультету Університету Білгі; заявник Ал. був помічником професора права факультету політичних наук Університету Анкари і керівником Центру з прав людини цього університету; заявник Г. був добре відомим журналістом, який працював на національному приватному телеканалі політичним коментатором та ведучим новин.

У травні 2014 року на підставі пропозиції 77 депутатів Великі національні збори Туреччини вирішили розпочати парламентське розслідування та створили Парламентську Комісію з Розслідування тверджень про корупцію стосовно чотирьох колишніх міністрів після широкомасштабної операції поліції міста Стамбула та прокуратури 17 та 25 грудня 2013 року.

Уряд вказав, що ця операція була не корупційним розслідуванням, а спробою військового перевороту, очолюваного членами організації, названої турецькими органами влади як «FETÖ/PDY».

У листопаді 2014 року Голова Комісії звернувся до прокуратури міста Анкари з клопотанням про накладення тимчасової заборони на публікацію та розповсюдження в ЗМІ, телебаченні, радіо та мережі «Інтернет» будь-якої інформації про парламентське розслідування.

Декілька днів потому Міровий Суддя Анкари задовольнив клопотання, ухваливши рішення про заборону публікації та розповсюдження інформації з підстав того, що робота Комісії була конфіденційною і що публікація такої інформації може порушити конфіденційність розслідування та репутації осіб, яких це стосувалося. Заявники А. та Ал. оскаржили це рішення, вказуючи, що заборона порушувала їхні права на свободу вираження поглядів та справедливий суд.

Їхня скарга була відхилена.

У грудні 2014 року троє заявників подали індивідуальну заяву до Конституційного суду, яка була відхилена з підстав того, що заявники не мали статусу потерпілих для оскарження відповідного рішення, оскільки кримінальне розслідування їх не стосувалось і вони не були ані особисто, ані безпосередньо під впливом цього заходу.

Посилаючись на статтю 10 Конвенції, заявники скаржилися, що тимчасова заборона мирового судді на публікацію та розповсюдження інформації про парламентське розслідування становила необґрунтоване порушення їхнього права на свободу отримувати та поширювати інформацію.

Посилаючись на статтю 6 та статтю 13 Конвенції, заявники скаржилися на несправедливість провадження.

## Оцінка Суду

### *Характер та обсяг заборони*

Уряд стверджував, що предметом цієї справи було конфіденційне проведення кримінального розслідування. Уряд вказував, що принцип таємниці судових розслідувань закріплений у міжнародному праві і що оскаржуваний захід мав за мету забезпечення дотримання цього принципу. Він аргументував, що ця справа не була пов'язана з будь-якими питаннями свободи вираження поглядів чи свободи ЗМІ.

Суд підкреслив, що необхідність у захисті таємниці розслідувань у його усталеній практиці не ігнорувався. Він відзначив, що не погоджувався з аргументом Уряду. Справді, він вважав, що сам по собі захід, який полягає в забороні можливої публікації та розповсюдження інформації за допомогою будь-яких засобів, порушувало питання про свободу вираження поглядів.

ЄСПЛ підкреслив, що оскаржувана заборона, яка мала надто широкий обсяг, охоплювала не лише друковану чи візуальну інформацію, а й будь-які види інформації, опублікованої в інтернеті, становила превентивний захід, була прийнята в межах парламентського розслідування, направлена на запобігання можливих публікації та розповсюдженню інформації. Суд зазначив, що цей захід охоплював практично всі аспекти триваючого розслідування.

ЄСПЛ підкреслив, що таємниця розслідування як принцип, застосовний на етапі розслідування, автоматично не має наслідком таку заборону, проте цей принцип накладає загальний обов'язок не розголошувати конфіденційні факти про розслідування. Дійсно, в праві Туреччини стаття 285 Кримінального кодексу передбачає покарання за порушення таємниці розслідування постфактум, хоча й не передбачає будь-якої загальної заборони на публікацію змісту заходів, вжитих у ході окремого розслідування. Тому це положення гарантувало право публікувати інформацію про кримінальне розслідування, при дотриманні меж права на розповсюдження інформації.

### *Наслідки заборони з точки зору прав заявників*

Заявники вказували, що оскаржувана заборона не дозволяла їм поширювати свої ідеї та інформацію про розслідування, яке отримало широке висвітлення та було досить актуальним. Вони вважали, що Суд має розглянути їх як «суспільних наглядачів» та визнати їхній статус «жертв». Вони також вказали, що їхнє власне право отримувати інформацію було порушено, оскільки їм було відмовлено в її отриманні.

**Щодо журналістки Г.** Суд міг погодитися з тим, що на її свободу поширювати інформацію та ідеї вплинуло оскаржуване рішення, оскільки вона не могла, навіть упродовж короткого періоду, публікувати чи поширювати інформацію або ділитися своїми думками з актуальних питань, які мали привертати до себе значну увагу суспільства. У цьому висновку особливу вагу надано, зокрема, факту того, що на час подій Г. була політичним оглядачем та ведучою новин на національному телеканалі. Крім того, варто нагадати, що збір інформації, який є невід'ємною частиною свободи ЗМІ, також розглядається як важлива попередня умова для роботи журналіста. Суд уже в багатьох випадках вказував, що перешкоди, направлені на обмеження публікації інформації, можуть утримувати осіб від роботи в ЗМІ чи інших пов'язаних сферах, від розслідування певних питань, що становлять суспільний інтерес.

Що стосується дебатів з питання суспільного інтересу, то такий вид заходу був здатен стримати журналістів від свого внеску до публічних обговорень питань, важливих для суспільного життя.

**Стосовно заявників А. та Ал.** Суд вказав, що лише факт того, що ці двоє заявників (як і інші громадяни Туреччини) зазнали непрямих наслідків оскаржуваного заходу, був недостатнім, щоб заявити про статус «жертв» в розумінні статті 34 Конвенції.

Очевидно, що з урахуванням того факту, що рішення про накладання тимчасової судової заборони було направлено не лише на професійних працівників традиційних медіа, а й на інтернет-користувачів, таких як блогери та популярні користувачі соціальних мереж, заявники А. та Ал. могли законно стверджувати, що вони зазнали непрямих наслідків оскаржуваного заходу. Утім Суд знову нагадав, що «чисто гіпотетичні ризики» для заявника зазнати стримувального впливу були достатніми для того, щоб розцінювати це втручання в розумінні статті 10 Конвенції. У цій справі упродовж короткого періоду дії заходу двом заявникам ніколи не заборонялося коментувати розслідування в прямому ефірі в будь-якій формі, що ними не оскаржувалося.

Щодо права на доступ до інформації Суд повторив, що університетські дослідники та автори робіт з питань, що становлять суспільний інтерес, також користуються високим рівнем захисту. Крім того, академічна свобода не обмежується університетами чи науковими дослідженнями, а поширюється на право вчених вільно висловлювати свою точку зору та думки, навіть спірні або непопулярні, у своїх сферах досліджень, професійного досвіду чи компетенції. Проте заявники в цій справі не скаржилися на будь-яку відмову в

доступі до певної інформації, яка могла бути їм потрібною. Крім того, нічого не вказувало на те, що оскаржуваний захід був направлений чи порушував академічну свободу заявників.

Тому заявники А. та Ал. скаржилися на загальний захід, який запобігав ЗМІ та іншим медіа поширювати інформацію стосовно конкретних аспектів парламентського розслідування. Суд узяв до уваги, що сам факт того, що заявники А. та Ал. як науковці та популярні користувачі соціальних мереж зазнали непрямих наслідків відповідного заходу, був недостатнім для визначення їх як «жертв» в розумінні статті 34 Конвенції. Дійсно, ці заявники не продемонстрували обсяг / масштаб, у який оскаржувана заборона безпосередньо на них вплинула. З урахуванням того, що скарга заявників була несумісною *ratione personae* з положеннями Конвенції, Суд більшістю голосів визнав її неприйнятною.

*Стаття 10 Конвенції: свобода вираження поглядів заявниці Г.*

ЄСПЛ вказав, що оскаржуване рішення суду, яке становило превентивний захід, направлений на заборону подальшого розповсюдження та публікації будь-якої інформації, мало серйозні наслідки для реалізації заявницею свого права на свободу вираження поглядів з актуального питання.

ЄСПЛ підкреслив, що правову основу оскаржуваного заходу, прийнятого мировим суддею Анкари, складала Правило 110 § 2 Процесуальних Правил та стаття 3(2) Закону про медіа. Суд додав, що питання, яке виникло в цій справі, полягало в тому, чи існувало чітке та конкретне положення, на основі якого заявниця могла б будувати свою поведінку в цій сфері на час прийняття оскаржуваного заходу.

ЄСПЛ підкреслив, що рішенням від 11 липня 2019 року, опублікованому в Офіційній Газеті 17 вересня 2019 року, Конституційний суд розглянув правову підставу заборони публікації, прийнятої мировими суддями та встановив порушення права на свободу вираження поглядів та свободи ЗМІ з підстави того, що відповідне втручання не відповідало вимогам законності.

Конституційний суд у своєму рішенні вказав, що *«стаття 3(2) Закону про ЗМІ передбачає превентивні заходи стосовно свободи преси. Не оскаржувалося те, що це положення формально становить закон. Проте в цьому розділі не містилося положень, які б дозволяли звернення до заборони публікації як превентивного заходу. Відповідно, в тих випадках, коли в межах кримінального провадження ухвалюється рішення про заборону публікації, правові наслідки дій та фактів, а так само обсяг повноважень органів влади не можуть вважатися визначеними з будь-яким ступенем визначеності. Із цього слідує, що другий пункт статті 3 Закону про ЗМІ не відповідав вимозі "передбачуваності" та "чіткості" стосовно заборони публікації в межах кримінального розслідування...»*.

Крім того, Конституційний суд розглянув питання того, чи могла стаття 28 § 5 Конституції, що дозволяла застосування заборони на публікацію, забезпечити правову основу оскаржуваного заходу, і дійшов висновку, що ні.

Тому Суд схвалив висновок Конституційного суду стосовно правової основи оскаржуваного заходу. Він вказав, що за цих обставин оскаржуване втручання було позбавлене «правової основи» для цілей статті 10 Конвенції, а тому перешкоджало заявниці користуватися достатнім рівнем захисту, як того вимагає верховенство права в демократичному суспільстві. Тому було порушено статтю 10 Конвенції щодо заявниці Г.

## **Висновок**

Порушення статті 10 Конвенції (свобода вираження поглядів) щодо заявниці Г.

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 4 травня 2021 року й набуло статусу остаточного 6 вересня 2021 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.